

**Eric Vaarzon Morel en
Juan & Miguel Martínez**

De grenzen tussen flamenco en jazz

*V.l.n.r.: Miguel
Martínez, Eric
Vaarzon Morel en
Juan Martínez*

Het album *Cádiz, Canciones De Ida Y Vuelta* is een unieke samenwerking tussen de Nederlandse flamencogitarist Eric Vaarzon Morel en jazzsaxofonisten Juan en Miguel Martínez. Samen verkennen ze op dit album de grenzen tussen jazz en flamenco. Waarbij de zanglijnen in de flamenco worden geïnterpreteerd op de saxofoon.

Tekst: Rik van Boeckel

De gebroeders Martínez groeiden op in Groningen en nestelden zich in de Amsterdamse jazzscene. Cádiz in Zuid-Spanje was de vaste vakantiebestemming, daar liet hun Spaanse vader hen een huis na. Amsterdammer Eric Vaarzon Morel reisde regelmatig naar Cádiz om het flamencovak onder de knie te krijgen. In de Spaanse stad ontmoetten de drie elkaar en ontstond het idee voor een samenwerking waarin flamenco en jazz elkaar verrijken. Vaarzon Morel maakte begin jaren tachtig de flamenco-*hausa* in Nederland mee. Zijn grote voorbeeld is wijlen Paco de Lucía. Destijds ging hij vooral naar Andalusië, Spanje, om te spelen met flamencozangers en -dansers. "Vanaf mijn 18e tot 25e woonde ik vrijwel altijd in Madrid of Sevilla en ging vaak naar Cádiz, naar de vele *peña's* (flamencoclubs) om mee te spelen."

"Na Paco de Lucía in Carré was ik verkocht"

Al op jonge leeftijd kwam hij via zijn moeder in aanraking met flamenco. "Zij danste flamenco voor haar plezier. Zo ben ik er als veertienjarige ingerold. Op mijn negende begon ik gitaar te spelen nadat mijn vader een gitaar kocht van een Spanjaard. Op mijn zestiende volgde ik een masterclass van Paco Peña en John Williams in Zuid-Frankrijk. Van Paco nam ik in 1977 zijn gitaar over, speel daar nog steeds op, ook op deze cd: een Gerundino, de Stradivarius onder de flamencogitaren. Alle beroemde gitaristen in Zuid-Spanje speelden daar op. Van Paco Peña heb ik veel geleerd, maar toen ik Paco de Lucía in Carré hoorde spelen, was ik verkocht. Dat was de aanleiding om naar Spanje te gaan. Ik dacht: dit wil ik ook."

De soul van de flamenco

In die tijd trok Vaarzon Morel op met de Nederlandse schrijver en jazzfanaat Henk Romijn Meijer. "Hij kwam een keer naar Spanje, vroeg aan de musici met wie ik speelde: 'hoe vinden jullie dat Eric

speelt?' Ze antwoordden: 'hij speelt geweldig maar heeft nog niet de soul van de flamenco'. Toen ben ik gebleven, een paar jaar later zeiden ze dat ik die wel had."

Miguel Martínez: "Na het conservatorium in Amsterdam ben ik met een beurs naar New York gegaan waar ik les had van Lee Konitz, Jackie McLean, Kenny Garrett en met hen speelde. Juan zocht me daar op." Juan Martínez: "Zoals Eric de soul van de flamenco heeft gevonden in Andalusië, hebben wij die van de jazz in New York gevonden."

Tegenwoordig is Juan artistiek leider van het Jazz Orchestra of The Concertgebouw waarin hij ook baritonsaxofoon speelt. Miguel speelt onder meer in de New Cool Collective Big Band. De Martínez-broers spelen op Amerikaanse saxen uit de jaren twintig. Miguel Martínez: "Ik speel op een Buescher True Tone waarop Charlie Parker vroeger speelde en Juan op een Conn Chu Berry, een bariton die bijna als een bas klinkt." Juan Martínez: "Beide saxen hebben een klank die verloren is gegaan in de ontwikkeling van de saxofoon. Ze klinken heel authentiek." Juan en Miguel maakten in Cádiz kennis met flamenco. In Nederland traden ze op als Los Hermanos Martínez. Miguel Martínez: "Daarmee speelden we een moderne versie van jazz en flamenco. Met John Engels, Jeroen Vierdag en Rob van Bavel."

Eric speelde al met jazzmusici als Eric Vloeimans en Jesse van Ruller. Het was dan ook logisch dat ze gingen samenwerken. Miguel speelde mee in Erics voorstelling *El Bosco* en Eric speelde als solist in het Jazz Orchestra bij Juan.

Vaarzon Morel: "Voor het album brachten we allen drie stukken in. Juan en Miguel interpreteren flamencozangers op hun eigen manier. De aanleiding was een stuk op een album uit de jaren zeventig van jazzsaxofonist Pedro Iturralde met Paco de Lucía." Miguel Martínez: "Tot dan toe had ik in traditionele flamenco nooit een saxofoon gehoord. Via Eric hoorden we dat Pedro Iturralde opnamen had gemaakt waarin de sax de zang vertolkt. Toen dachten we dat de sax heel goed bij de flamencogitaar zou passen omdat de klank van de sax dichtbij die van de menselijke stem ligt."

Eyeopener

Tijdens het proces van componeren, vullen ze elkaar aan. Vaarzon Morel: "Als zij iets componeren, arrangeer ik het voor

Miguel (links) en Juan Martínez

flamencogitaar en als ik het componeer, arrangeren zij het voor de sax." Juan Martínez: "In de jazz zoals wij die spelen, is het vaak meerstemmig gearrangeerd. Hier blijven we zo dicht mogelijk bij de orale manier van spelen, zoals in de flamenco." Volgens Vaarzon Morel wordt flamencomuziek nooit genoteerd. "Het was voor mij een eyeopener hoe Miguel de flamencozang interpreteerde op de sax. Ik kreeg er kippenvel van. Ik hoefde nu niet, zoals voorheen, in de jazz te duiken. We kwamen heel erg naar elkaar toe. Dat maakt deze samenwerking zo mooi." Juan Martínez vindt deze bezetting van twee saxen en een gitaar uniek. Het komt nergens anders voor en is volgens hem niet uit balans. Want Juan zorgt op de baritonsax voor de diepe baslijnen, Miguel op alt- en sopraansax voor de melodie en Eric op gitaar voor het ritme. "Miguel en ik zoeken met jazzakkoorden naar een nieuwe klank, vermengd met flamenco. Het is voor ons een uitdaging daar overheen te improviseren", zegt zijn broer. "Flamenco is ook geïmproviseerde muziek, dat vergeet men vaak", aldus Vaarzon Morel. "In de jazz improviseer je op een schema, bij flamenco heb je geen vast akkoordenschema maar improviseer je op het ritme." De titel van het live in het Concertgebouw opgenomen album wijst op een begrip in flamenco. *Cádiz, Canciones De Ida Y Vuelta*

(liederen van heen en terug) duidt op stijlen, ontstaan door de handel tussen Cádiz en Latijns Amerika. Eric Vaarzon Morel: "Het verschil van Cádiz met bijvoorbeeld Sevilla en Córdoba is dat Cádiz de invloed van Latijns-Amerika heeft." Zo speelt Eric in hun interpretatie van Leadbelly's blues *My Girl* een Guajira, een stijl afkomstig uit Cuba. "Latijns-Amerika heeft veel invloed op flamenco gehad maar het Midden-Oosten hoor je er natuurlijk ook doorheen, in de *tonos negros* die een Arabisch gevoel geven."

Vormen en stijlen

Het album begint met een van de oudste vormen van de flamenco: Serrana. Vaarzon Morel legt uit: "Dit is een bijvorm van de flamencostijl Seguiriya. Het betekent 'uit de bergen'. Het is de eerste stijl die met gitaar werd uitgevoerd en met de Soléa de moedervorm van de flamenco. De Soléa op het album werd eerder op saxofoon gespeeld door Pedro Iturralde en nu door Miguel." In *La Luz* begeleidt Eric Miguel zoals Paco de Lucía de legendarische zanger Camarón begeleidde. "Maar het zijn mijn eigen noten", zegt de gitarist. "*La Luz De Aquella Farola* is ooit begin jaren tachtig op de plaat gezet door Camarón, Paco de Lucía en Tomatito. Het is een traditional die in en rond Cádiz gezongen werd. Camarón komt daar vandaan. Hij schreef niet zijn eigen teksten, putte uit alles dat hij uit de overlevering kende. De teksten die we interpreteren, werden vaak gezongen op festivals die ik bezocht. Camarón zong over de gitano's, maar ook voor de boeren. Met *La Luz* interpreteren we deze tekst die met het volk en de traditie te maken heeft." In andere nummers voegen de drie musici flamencostijlen bij elkaar. Vaarzon Morel: "Zo heb ik in mijn compositie *El Bosco* een langzame Tanguillo uit Cádiz vermengd met een snelle rumba en in *De Aquí P'Alla* een Tangos met een Rumba Catalana zoals The Gypsy Kings die spelen. Dat maakt het ritmisch en opzwevend. De titel is heel toepasselijk voor onze samenwerking: van hier naar daar."